

Ref 54

Fråga om hur rätten till omvårdnadsbidrag ska bedömas för föräldrar till barn med grav hörselnedsättning.

22 kap. 3 och 4 §§ socialförsäkringsbalken

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 27 oktober 2022 följande dom (mål nr 5922-21).

Bakgrund

1. Omvårdnadsbidrag är en socialförsäkringsförmån som kan beviljas en förälder till ett barn som på grund av funktionsnedsättning kan antas vara i behov av omvårdnad och tillsyn under minst sex månader. Bidraget syftar till att förbättra föräldrarnas ekonomiska förutsättningar att tillgodose det behov av omvårdnad och tillsyn som barnet har till följd av funktionsnedsättningen.

2. Beroende på omfattningen av barnets omvårdnads- och tillsynsbehov lämnas omvårdnadsbidrag med en fjärdedels, halv, tre fjärdedels eller hel förmån. För bidrag med tre fjärdedels förmån krävs att behoven är mycket stora och för hel förmån krävs att det är fråga om särskilt stora behov.

3. Omvårdnadsbidraget infördes den 1 januari 2019 och ersatte det tidigare vårdbidraget. Genom denna reform delades vårdbidraget upp i en del som avser omvårdnad och tillsyn och en del som avser merkostnader. Bidrag till merkostnader för föräldrar till barn med funktionsnedsättning kom därmed att bli en egen förmån som regleras särskilt (merkostnadsersättning).

4. C.E. beviljades 2019 tre fjärdedels omvårdnadsbidrag för sin dotter. Försäkringskassan ansåg att den då åttaåriga flickan hade ett mycket stort behov av omvårdnad och tillsyn till följd av en grav dubbelsidig hörselnedsättning i kombination med selektiv mutism.

5. C.E. överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Göteborg och yrkade att hon skulle beviljas helt omvårdnadsbidrag för sin dotter. Förvaltningsrätten avslog överklagandet med motiveringen att flickans behov av stöd och hjälp inte var att bedöma som särskilt stora, vilket krävs för att helt omvårdnadsbidrag ska kunna beviljas.

6. Efter överklagande till Kammarrätten i Göteborg beviljades C.E. helt omvårdnadsbidrag för dottern. Med hänvisning till praxis från Försäkringsöverdomstolen beträffande vårdbidrag ansåg kammarrätten att utgångspunkten var att föräldrar till barn med grav hörselnedsättning har rätt till helt omvårdnadsbidrag till dess barnet fyller 16 år, även om en skälighetsbedömning av barnets behov alltid ska göras. Därefter konstaterade kammarrätten att dotterns

hörselnedsättning var av sådan grad att den som utgångspunkt berättigar till helt omvårdnadsbidrag och att det inte hade framkommit några omständigheter som motiverade en lägre grad av sådant bidrag.

Yrkanden m.m.

7. *Försäkringskassan* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva kammarrättens dom och fastställa förvaltningsrättens avgörande samt anför följande.

8. Rätten till omvårdnadsbidrag ska alltid utgå från en individuell bedömning av det enskilda barnets behov av omvårdnad och tillsyn och ska inte baseras på särskilda diagnoser. När det gäller barn med grav hörselnedsättning har kammarrätterna, med hänvisning till ett avgörande från Försäkringsöverdomstolen (FÖD 1984:26), regelmässigt ansett att utgångspunkten ska vara att helt vårdbidrag ska beviljas för barn med grav hörselnedsättning till dess barnet fyller 16 år. Även sedan omvårdnadsbidraget infördes har flera kammarrätter upprätthållit denna praxis trots att den är föråldrad och inte längre bör vara vägledande.

9. *C.E.* anser att överklagandet ska avslås.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

10. Frågan i målet är hur rätten till omvårdnadsbidrag ska bedömas för föräldrar till barn med grav hörselnedsättning.

Rättslig reglering m.m.

11. Enligt 22 kap. 3 § första stycket socialförsäkringsbalken har en försäkrad förälder rätt till omvårdnadsbidrag för ett försäkrat barn, om barnet på grund av funktionsnedsättning kan antas vara i behov av omvårdnad och tillsyn under minst sex månader i sådan omfattning som anges i 4 §.

12. Av 4 § framgår att omvårdnadsbidraget lämnas som en fjärdedels förmån om barnet har mer än måttliga behov av omvårdnad och tillsyn på grund av funktionsnedsättning, halv förmån om barnet har stora sådana behov, tre fjärdedels förmån om barnet har mycket stora behov, och med hel förmån om barnet har särskilt stora behov av omvårdnad och tillsyn på grund av funktionsnedsättning.

13. I 5 § anges att vid bedömningen av behovet av omvårdnad och tillsyn ska det bortses från de behov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets

ålder, utveckling och övriga omständigheter. Vid bedömningen ska det även bortses från behov som tillgodoses genom annat samhällsstöd.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

14. Bestämmelserna om omvårdnadsbidrag ersatte tillsammans med bestämmelserna i 50 kap. socialförsäkringsbalken om merkostnadsersättning de tidigare socialförsäkringsförmånerna vårdbidrag och handikappersättning.

15. Redan utformningen av bestämmelserna i 22 kap. 3 och 4 §§ socialförsäkringsbalken ger uttryck för att det är varje barns individuella behov av omvårdnad och tillsyn som ska ligga till grund för prövningen av en förälders rätt till omvårdnadsbidrag. Av förarbetena framgår vidare att rätten till omvårdnadsbidrag inte bör grundas på särskilda diagnoser utan ersättning bör i stället fastställas med utgångspunkt i de konsekvenser som en funktionsnedsättning medför och det efter en individuell bedömning. Det är det faktiska omvårdnadsbehovet på grund av barnets funktionsnedsättning som ska ligga till grund för ersättningen (prop. 2017/18:190 s. 124).

16. Slutsatsen av detta är att prövningen av rätten till omvårdnadsbidrag alltid ska baseras på en individuell bedömning av barnets behov av omvårdnad och tillsyn oavsett vilken typ av funktionsnedsättning det handlar om. Vid denna bedömning ska föräldraansvaret och annat samhällsstöd beaktas.

17. Kammarrätten har beviljat C.E. helt omvårdnadsbidrag utan att göra någon sådan individuell bedömning som reglerna om omvårdnadsbidrag kräver. Kammarrättens avgörande ska därför upphävas och målet visas åter till kammarrätten för ny prövning.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens dom och visar målet åter till kammarrätten för ny prövning.

I avgörandet deltog justitieråden *Jermsten, Knutsson, Bull, Jönsson* och *Haggren*. Föredragande var justitiesekreteraren Sarah Helaoui.

Förvaltningsrätten i Göteborg (2021-01-15, ordförande Leidzén):

Av utredningen i målet framgår att dottern A har dubbelsidig grav hörselnedsättning och selektiv mutism. Till följd av sitt funktionshinder behöver

hon mycket omsorg och tillsyn från sina föräldrar som går utöver vad jämnåriga barn utan funktionsnedsättning behöver.

C.E. har beviljats tre fjärdedels omvårdnadsbidrag av Försäkringskassan som avser att täcka mycket stora omsorgsbehov. Även om det framkommer att A har stora och dagliga behov av insatser från sina föräldrar framgår det inte att hennes behov av stöd och hjälp är så särskilt stora som krävs för att helt omvårdnadsbidrag ska kunna beviljas. Utredningen i målet visar därmed enligt förvaltningsrättens bedömning att C.E. inte kan beviljas högre omvårdnadsbidrag för A. Att C.E. tidigare har beviljats helt vårdbidrag saknar betydelse för denna bedömning. Försäkringskassan har därmed haft fog för sitt beslut varför överklagandet ska avslås.

– Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Göteborg (2021-09-07, Falkendal, Cedhagen och Carlqvist):

Bestämmelserna om omvårdnadsbidrag trädde i kraft den 1 januari 2019 och ersatte den tidigare förmånen vårdbidrag. I fråga om vårdbidrag har kammarrätterna regelmässigt, med hänvisning till äldre domar från Försäkringsöverdomstolen, ansett att ett barn med en grav hörselnedsättning har rätt till ett helt vårdbidrag, i vart fall till dess barnet fyller 16 år.

I flera avgöranden avseende omvårdnadsbidrag har kammarrätter bedömt att utgångspunkten fortfarande är att ett barn med grav hörselnedsättning har rätt till ett helt omvårdnadsbidrag till dess att barnet fyller 16 år, även om en skälighetsbedömning av barnets behov alltid ska göras (se Kammarrätten i Göteborgs dom den 2 mars 2021 i mål nr 7102-20 och Kammarrätten i Stockholms dom den 18 juni 2021 i mål nr 2213-21). Kammarrätten anser att det inte finns skäl att göra en annan bedömning i det här målet.

A:s hörselnedsättning är av sådan grad att den som utgångspunkt berättigar till ett helt omvårdnadsbidrag. Det har inte kommit fram några omständigheter som motiverar en lägre grad av sådant bidrag. C.E. har därmed rätt till ett helt omvårdnadsbidrag under perioden april 2019–september 2023 med anledning av A:s hörselnedsättning.

– Kammarrätten beslutar att C.E. har rätt till ett helt omvårdnadsbidrag för dottern A från och med april 2019 till och med september 2023.